

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Första Kammaren. N:o 22.

Lördagen den 20 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes följande till kammaren inkomna handling:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet den 19 april 1895.

Förutvarande statsministern herr friherre Johan Gustaf Nils Samuel Åkerhielm till Margretelund hade aflemnadt fullmakt, utvisande att han vid riksdagsmannaval, som af Stockhoms läns landsting blifvit den 18 innevarande april förrättadt, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Första Kammare för en tid af nio år från nämnda dag; och sedan berörda fullmakt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, utan att desse mot fullmagten framställt någon anmärkning, beslöts, att protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle meddelas Första Kammaren, hvarjemte fullmagten skulle till kammaren öfverlemnas för att hållas herr friherre Åkerhielm tillhanda.

In fidem
Albert Petersson.

Det upplästa protokollet lades härpå till handlingarna.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade:

Jag tager mig friheten föreslå, att kammaren behagade besluta att genom protokollsutdrag meddela Andra Kammaren hvad sålunda här förekommit.

Denna hemställan bifölls, hvarefter protokollsutdrag i ärendet justerades.

Anmäldes och bordlades lagutskottets utlåtanden:

n:o 32, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående tillägg till lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889;

n:o 33, i anledning af väckta motioner om ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862; och

n:o 34, i anledning af väckt motion med förslag till lag om arbetstiden i bagerier m. m.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 29 och 30 sistlidne mars bordlagda utlåtande n:o 26, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsmagtens behof samt att till krigsbruk afstå hästar och fordon.

Herr Annerstedt: I afseende på föredragningssättet ber jag få föreslå, att ifrågavarande betänkande måtte sålunda företagas till afgörande, att hvarterdera lagförslaget föredrages paragrafvis och först sedan förslaget blifvit genomgånget detsamma rubrik föredrages, att efter det båda lagförslagen blifvit genomgånna, utskottets hemställan rörande förslagen föredrages, äfvensom att, för den händelse att lagförslagen eller något af dem i vissa delar kommer att af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de paragrafer, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna förauledas.

Denna hemställan bifölls.

Förslag till lag ang. skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsbehof.

Utskottets förslag till lag angående skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsmagtens behof.

§ 1.

Herr Casparsson: Då en lag framlägges, som så nära berör landets ekonomiska och dess invånares privatsrättsliga förhållanden, tror jag, att man haft rätt vänta, att landets högsta dömande myndighet bereds tillfälle att yttra sig öfver lagen, och jag vågar nästan påstå, att man haft rätt att fordra det. 42 § af riksdagsordningen bestämmer nemligen, att under civil- och kriminallag äfven förstås de delar af krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare, utom krigsstaten. Denna lag berör utan all fråga författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten, och vid sådant förhållande föreställer jag mig, att lagförslaget bort framläggas i den ordning 87 § regeringsformen stadgar.

Om man jemför det nu framlagda förslaget med det, som var framlagdt vid 1889 års riksdag, äro deri åtskilliga förändringar vidtagna. I den första inledande paragrafen, som förekom 1889, stad-

gades, att genom requisition skulle fyllas sådana oundgängliga behof för krigsmagten, hvilka icke med tillräcklig skyndsamhet kunna på annat sätt, såsom från samlade förråd eller genom köp, leveransaftal o. s. v., tillgodoses. Detta »från samlade förråd» m. m. är nu uteslutet. Jag förmodar, att orsaken dertill varit den, att man ville hafva paragrafen formulerad i närmare öfverensstämmelse med 74 § regeringsformen. Men jag tror det skulle varit nyttigt att i lagen framhålla, att requisitionssystemet ej är det enda möjliga för att uttaga krigshärens behof, utan att det särskildt i vårt land måste ske genom samlade förråd eller genom köp, leveransaftal o. s. v. En utvidgning af requisitionsrätten har äfven skett genom att man borttagit den 8 § i 1889 års förslag med den begränsning, den innehöll. Nyttan och behofvet af en requisitionslag är naturligtvis beroende på möjligheten att genom requisition kunna tillgodose härens behof. Denna möjlighet åter är beroende på befolkningens täthet och landets uppodling. Jag tror, att i vårt land saknas de förutsättningar, som behöfvas för att utslutande eller till större delen genom requisition kunna fylla härens behof. Jag tillåter mig i detta fall att uppläsa ett yttrande ur en broschyr, som utkom i slutet på 1870-talet. Den är af »en gammal militär». Som denne författare för länge sedan är bortgången, tror jag mig icke på något ogrannlaga sätt lyfta på anonymitetens slöja, då jag säger, att under denna pseudonym döljer sig en fackman, som under 1850—60-talen både genom teoretiska kunskaper och praktisk duglighet intog ett mycket framstående rum inom armén och på grund häraf efter hand beklädde ett af de högsta befälen i armén. Han yttrar:

»Såsom, åtminstone för militärer, bekant är, måste äfven ett åkerbrukande land, för att kunna erbjuda stridande arméer möjligheten att lefva på landets egna tillgångar, ega en jemnt utbredd befolkning af 7 à 8 tusen människor på qvadratmilen.

Men nu känna alla, som egnat vårt lands befolkningsförhållande tillräcklig uppmärksamhet, att denna befolkning är ganska ojemnt fördelad; att denna ojemnhet vanligen har helt andra skäl än åkerbruknäringen; att derför, om det visserligen inom mindre och från hvarandra skilda områden finnas sådana sträckor, hvilka ega en befolkning af vida större täthet än den ofvan angifna medelbefolkningens, den på större ytor, t. o. m. inom de mest befolkade delarne af södra Sverige, är betydligt mindre än denna. Och af dessa skäl måste inom vårt land så väl den anfallande som den försvarande hufvudsakligen lefva på samlade förråd.»

Ser man nu på befolkningsförhållandena i Sverige — jag har här gjort några utdrag med ledning af 1891 års befolkningsstatistik och Forsells statistiska arealuppgifter — så är det endast ett län i Sverige, som efter de nyss upplästa siffrorna skulle erbjuda tillfälle att genom requisition tillgodose härens behof. Det är Malmöhus län med en folk-mängd af 370,600 och en areal af 40½ qvadratmil eller 9,139 invånare per qvadratmil. Gå vi till en af våra dernäst rikaste provinser, som lätt kan bli utsatt för ett fiendtligt anfall, nemligen Östergötland, fins der en befolkning af blott 2,755 per qvadratmil — således långt under hvad den här militäre författaren uppgifvit såsom minimum. Gå vi till

Förslag till lag ang. skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra requisitioner för krigsbehof.
(Forts.)

Förslag till lag ang. skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra requisitioner för krigsbehof. (Forts.)

Mälaredalen, så fins inom Stockholms, Upsala, Vesterås och Södermanlands län en befolkning af 2.458 per qvadratmil. Kommer man så till Norrland, som efter våra nyare strategers åsichter i första rummet kommer att bli utsatt för ett anfall, ställa sig der förhållandena betydligt sämre. I de fem norrländska provinserna fins endast 336 personer per qvadratmil, och går man speciellt till Norrbottens och Vesterbottens län, fins der blott 164 personer på qvadratmilen. Under sådana förhållanden frågar jag: är det möjligt och tänkbart att genom requisition kunna i någon afsevärd mån fylla härens behof? Jag anser det vara en komplett omöjlighet, och derfor anser jag, att denna requisitionslag på långt när ej har den betydelse, som man från visst håll velat tillägna densamma. Den föredragande departementschefen, som hade kontrahiserat den år 1889 framlagda lagen, liknade den vid ett mycket inveckladt vapen, som under fredstid måste hållas i ordning för att kunna framtagas vid krigsutbrott. Jag skall acceptera bilden, men ber att få simplificera och precisera densamma. Jag vill likna lagen vid ett svärd, men ett tveeggadt svärd. Huru vida man dermed skadar fienden, beror på en hel mängd andra omständigheter, men säkert är, att kommer det i en oförsiktig eller hänsynslös befälhafvares hand, utarmas befolkningen. I den till 1889 års Riksdag afåtna propositionen lemnas några uppgifter om förhållandena i utlandet. I detta hänseende ber jag att få meddela några upplysningar, hemtade ur dessa uppgifter. Om Österrike-Ungern lemnas den upplysningen, att »någon fullständig requisitionslag finnes ej ännu antagen, ehuru förslag dertill är uppgjort». Det är dock en af de största militärmagter i Europa och som således väl tyckes kunna behöfva en sådan lag. Om Ryssland upplyses, att der fins en lag om inqvartering och en om utskrifning af hästar, men icke någon requisitionslag. Från Danmark lemnas den upplysning, att den lag, som tillstädjer requisitioner för krigsbehof, icke kunnat anskaffas, men att en dylik lag förefinnes, visar reglementet för förplägningsväsendet i fält af 1863. Och från Italien meddelas den uppgiften, att »requisitionslagen har icke kunnat anskaffas. Att en dylik finnes är temligen säkert». Det förefaller mig underligt, att, om verkligen allvarsamma ansträngningar gjorts för att från Danmark och Italien få dessa lagar, vår diplomati ej lyckats i denna sin uppgift. För egen del har jag bättre tankar om vår diplomatiska förmåga; och när dessa lagar icke kunnat anskaffas, misstänker jag, att de ej heller finnas. Enligt requisitionslagen i Frankrike får requisitionen ej vara så stor, att den helt och hållet utblottar kommunen, och der finnas vissa föreskrifter till förekommande af missbruk i detta fall. I Holland på samma sätt; äfven der fins den restriktionen, att requisitionen ej får utblotta kommunen.

I den här framlagda lagen fins ingen enda sådan restriktion. Enligt densamma kan man uttaga ända till den yttersta skärften. Föredragande departementschefen yttrar (sid. 16) i den kongl. propositionen: »Till sin juridiska natur skulle requisitionsrätten närmast kunna karakteriseras såsom en rätt att upptaga ett tvångslån och uppenbarligen kunna, då den som träffas af en requisition är berättigad att för det requirerade erhålla full ersättning, anspråken på noggrant afvägda former för requisitionsrättens utfövanne ställas lägre än om frågan gäller ut-

tagandet af en skatt». Ja, jag undrar det. Man tager från bonden, från jordbrukaren hans dragare för arméns behof, man nedslagtar hans kreatur, man upptager det foder han skulle behöfva för att framföda den återstående delen af kreatursbesättningen. För allt detta får han visserligen ersättning, men han får ej någon ersättning för den indirekta förlust, som han lider genom borttagandet af hans existensmedel, som utgöra vilkoret för att kunna utöfva sitt yrke och sköta sin jord. Det är med den här requisitionslagen ungefär som med influensan: det är ej sjukdomen som är det värsta, utan det är sviterna, som ofta äro värre än sjelfva sjukdomen. Också stadgade den gamla 74 § regeringsformen, att de härens förnödenheter, som uttagits, skola ersättas efter markgångspris med en förhöjning till hälften deröfver. Någon sådan bestämmelse fins ej här, utan här utgår ersättningen blott efter markgångspris.

Jag skall nu be att få öfvergå till de särskilda paragraferna af requisitionslagen. I den nu föredragna paragrafen heter det i det kongl. förslaget, att »rätt att göra requisition tillkommer de militära myndigheter, åt hvilka Konungen i den ordning, som i § 13 sägs, sådan rätt meddelar». Nå, hvad sägs nu i 13 §? Der heter det blott: »De närmare föreskrifter, som för verkställigheten af denna lag blifva erforderliga, utfärdas af Konungen». Men hvad säger grundlagen i detta fall? Den säger, att den skall genom en särskild af Konung och Riksdag samfäldt stiftad lag bestämmas den ordning, det sätt och de vilkor, hvarpå dessa requisitioner få uttagas. Det talas icke om att några särskilda föreskrifters utfärdande öfverlemnas åt Konungen ensam. Kan man gå till väga på detta enkla sätt, vore det mycket enklare att hafva blott en enda paragraf, göra denna 13 § till den första och blott säga: »De närmare föreskrifter, som för verkställigheten af denna lag blifva erforderliga, utfärdas af Konungen». Det vore ändå enklare. Nu ha vi först en *grundlag*, som bestämmer rätten att uttaga dessa requisitioner, så ha vi en *speciallag*, som närmare förklarar grundlagen, och så ha vi dessa »*närmare föreskrifter*», som förklara speciallagen. Detta förfarande förefaller mig något kompliceradt, om det också ej saknar sin originalitet.

I 3 § af det kongl. förslaget — med kammarens tillåtelse skall jag äfven beröra de följande paragraferna — heter det: »Hvad krigsskådeplatsen angår, eger dock högste befälhafvaren, utan hinder af denna föreskrift, att i nämnda afseende utfärda nödiga bestämmelser»... Hvad menas med »nämnda afseende»? Efter ordalydelsen skulle man tro, att det afses »*krigsskådeplatsen*»; men der vid lag är det allt den anfallande och ej den anfallne, som utfärdar »de närmare bestämmelserna». Således måste det hänföras till rikets indelning i requisitionsområden. Då förefaller det mig egendomligt, att en underordnad myndighet skall ega att annullera eller ändra hvad Kongl. Maj:t i administrativ väg bestämt. Detta tror jag är en utväg i vår lagstiftning, som det ej är skäl att slå in på.

I 5 § 2 mom. står: »dock äro invånarne ej skyldige att lemna de rum eller sängar, der de vanligen hafva sitt nattläger». Jag förmodar, att meningen är, att rummen skola vara fritagna från inqvartering, men så står det ej i lagen. Det står blott, att invånarne ej äro skyl-

Förslag till lag ang. skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsbehof.
(Forts.)

Förslag till lag ang. skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra requisitioner för krigsbehof. »ni behöfva visst ej lemna era rum eller edra sängar, men vi inqvartera der så och så många man».

Vi lagstifta för ett folk, som alltid varit ömtåligt om sin rätt, och 1809 års grundlagstiftare ha i 57, 73 och 74 §§ regeringsformen uppställt ganska starka dammar mot våld och godtycke. Jag inser mycket väl, att förändrade förhållanden kunna kräfva en förändring äfven i detta afseende. Men derfor tror jag ej, att det är nödvändigt att alldeles rasera dessa dammar. Hvad vi enligt min åsigt behöfva är en anskaffningslag för hästar, som möjliggöra en snabbare mobilisering, och en förbättrad inqvarteringslag. Men jag tror ej, att vi med vårt half-insulära läge och vår glesa befolkning behöfva eller ens kunna underkasta oss de bestämmelser, som de kontinentala staterna med sina sammanflytande gränser och sin tätare befolkning måste och kunna underkasta sig.

(Forts.)

Då jag anser, att ifrågavarande lagförslag är förkastligt både ur konstitutionel, ur materiel och och ur formel synpunkt, skulle jag helst vilja yrka afslag på alltsammans; men då jag vet, att ett sådant yrkande, med den stämning som råder inom kammaren, ej skulle vinna den minsta genklang, yrkar jag återremiss för att få mildare bestämmelser i lagen inlagda, och i detta fall vill jag särskildt betona den reservation, som afgifvits af ledamöter från Andra Kammaren.

Jag yrkar återremiss.

Friherre Klinckowström: Jag har flere gånger under föregående riksdagar, då denna fråga förevarit, i många punkter reserverat mig och motsatt mig densamma. Men i det skick denna lag nu framlagts för Riksdagen och med afseende på den magt, som ligger derpå, att densamma för möjliga eventualiteter nu bifalles, får jag — ehuru jag erkänner, att jag äfven nu har åtskilliga mindre anmärkningar mot lagen — bekänna, att jag låter alla dessa mina anmärkningar falla och icke vill åtminstone med min röst i någon mån bidraga dertill, att denna lag ej skulle bifallas och godkännas af Riksdagen. Denna lag, mine herrar, är så vigtig för det olyckliga tillfälle att vi skulle råka i krig, att jag ej vill på något sätt med min röst ha bidragit till att den ej nu skulle bifallas. Och jag ber vördsamt kammaren besinna vigten af att kammaren bifaller densamma.

Hvad den siste talaren anfört och hvilket utgör den främsta delen af hans yttrande visar, att han efter min uppfattning missförstått både lagens uttryck och mening. Han har påstått, att denna lag i vissa delar icke skulle öfverensstämma med vissa paragrafer i grundlagen. Men en så gammal riksdagsman som herr Casparsson vet säkert lika väl som jag, att det fins ingen civil eller militär lag, som kan bryta grundlagen. Den går framför alla andra lagar. Således faller den anmärkningen till intet.

Vidare har han mycket långt och mycket sakrikt upplyst om faran att enligt § 1 det skulle vara krigsmagten, som är på tåg inom landet, tillåtet att requirera efter hans mening — så vida jag rätt förstod honom — det flesta, snart sagdt alla af arméns lifsförnödenheter. Detta är också ett misstag af herr Casparsson. Man behöfver ej mera än

läsa igenom 1 § i lagförslaget, sådant utskottet föreslagit detsamma, för att finna hurusom der står, att vederbörande militärmyndighet eger att genom requisition af kommuner eller enskilde utfordra de förnödenheter och tjänstbarheter, som må vara att i orten tillgå och som erfordras för fyllande af sådana krigsmagtens oundgängliga behof, hvilka icke på annat sätt kunna med tillräcklig skyndsamhet tillgodoses. Här säges alldeles tydligt, att det är blott i sådana undantagsfall, som krigsmyndigheten eger att af kommuner eller enskilde utfordra de requisitioner för krigsmagtens behof, som erfordras. Men med det kommunikationsväsen vi hafva, med den intendenturcorps med fordon och hästar, som af den urtima Riksdagen beviljats armén, är det klart, att arméns största behof medföras med armén. Och det är endast för undantagsfall som här fordras en lag, hvilken jag skulle mycket beklaga, om kammaren ej bifölle. Jag har också mot denna paragraf en liten anmärkning. Men jag vill ej ens nämna den för att ej brouillera denna fråga.

Sedan jag nu i största korthet — ty jag vet, att kammaren ej tycker om mina långa tal — redogjort för hvad jag anser vara viktigt i denna fråga, ber jag kammaren vid 2 § 4 mom. göra ett litet tillägg. Det lilla tillägget har blifvit framställt af 6 utaf Andra Kammarens ledamöter i lagutskottet. Och ingen kan väl neka, att detta lilla tillägg är af den största vikt för den enskilde, i synnerhet jordbrukaren på landet. 4 mom. lyder på sina tre rader: »Requisition må icke omfatta annat än hvad som finnes att tillgå hos den, som skall requisitionen utgöra». Nu hafva reservanterna fordrat, att dertill skulle läggas: »ej heller sådant, som för dennes behof är oundgängligen nödvändigt».

Detta lilla tillägg är så viktigt för den enskilde och i synnerhet jordbrukaren, att det vore att beklaga, om ej kammaren skulle godhetsfullt medgifva detsamma. Och jag nödgas derjemte säga, att jag fruktar, att Andra Kammaren kommer att bifalla tillägget, och då blir det sammanjemkning efter återremiss. Min öfvertygelse är, att om vid slutlig uppgörelse detta lilla både rättvisa och billiga tillägg ej antages af Första Kammaren, faller hela lagen i Andra Kammaren. Ty herrarne ha sig alla bekant, att lagfrågor skola afgöras särskildt och bifallas af hvardera kammaren. Med dessa få raders tillägg, som jag tror i Andra Kammaren vara af stor betydelse, vågar jag rekommendera lagen till godkännande, hvarpå jag anhåller om proposition.

Herr Annerstedt: Den förste talaren har mot det nu föreliggande förslaget framställt anmärkningar dels från konstitutionel, dels från materiel och dels slutligen från formel synpunkt. Hvad den första sidan af frågan beträffar, vill jag endast åberopa det yttrande högsta domstolens ledamöter afgåfvo vid granskningen af 1889 års förslag. Högsta domstolens fleste ledamöter förenade sig då om följande yttrande: »Då innehållet af lagar med förslagens syfte betingas i främsta rummet och hufvudsakligast af hvad för bevarande af statens sjelfbestånd kräfves, hvilket ej tillhör högsta domstolen att bedöma, och de ifrågasatta lagarne följaktligen skulle ligga utom privaträttens omfång, lärer det utlåtande, Kongl. Maj:t behagat infordra, endast afse förslagens förhållande till de grunder, enligt hvilka lag må i riket stiftas; och enär förslagen gå

Förslag till lag ang. skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsbehof.
(Forts.)

Förslag till lagut på att i vidsträcktare mån och i vissa fall på annat sätt eller under ang. skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsbehof.

(Forts.)

andra vilkor, än 74 § regeringsformen öfverlätit åt Konungen att ensam bestämma, ålägga de enskilde att fullgöra requisitioner för krigsbehof, samt i grundlag stadgade lagstiftningsformer ej innefatta hinder för Konungen och Riksdagen gemensamt att derom förordna, synes det underdåniga utlåtandet böra innefatta en anmälan, att högsta domstolen finner förslagens öfverensstämmelse med allmänna lagstiftningsgrunder bero deraf, att förslagen varda antagna af Konungen och Riksdagen gemensamt». Vid detta uttalande af högsta domstolen förefaller det mig, som om man med skäl kunde säga, att någon berättigad anmärkning mot den form, Kongl. Maj:t här valt, icke bör kunna framställas. Meningarna om den lämpligaste formen för denna lagstiftning kunna möjligen vara delade. Säkert är dock, att den nu valda formen, efter anförda uttalande af högsta domstolen, är sådan, att Första Kammaren kan vara fullt trygg, att kammaren genom att bifalla ifrågavarande förslag ej i någon man träder grundlagen för när.

Hvad angår anmärkningen i materielt afseende, som talaren framstälde mot lagförslaget, nemligen att 1 § och hvad dermed har sammanhang i efterföljande paragrafer skulle kunna komma att alldeles omöjliggöra magasinssystemet och grunda hela försvarsstyrkans underhåll på requisitionssystemet, är denna anmärkning redan af den föregående talaren besvarad. Det är, på sätt under ärendets föregående behandling upprepade gånger framhållits, alldeles icke meningen med detta förslag att åstadkomma ett *hufvudsakligt* sätt för arméns proviantering i krigstid. Derpå har icke varit någon tanke. Meningen är utslutande att i förevarande afseende icke ställa vår armé i sämre belägenhet än fiendens. För att bevisa detta vill jag icke gå in på något gebit, som är för jurister främmande; jag vill blott fästa uppmärksamheten derpå, att för ungefär 20 år sedan var en konferens från alla Europas stater samlad i Brüssel för att öfverlägga om några mellanfolkliga regler rörande förhållandena i krig. Der fattades visserligen icke några för staterna bindande beslut, ej heller ledde konferensen till några konventioner mellan särskilda stater. Men de uttalanden, som vid konferensen skedde, hafva i allt fall den betydelse, att de representera den nutida allmänna rättsuppfattningen inom Europa angående förevarande fråga. Bland de öfverläggningsämnen, som förekommo, var requisitionssystemet och de rättigheter, som en krigshär i främmande land eger. Man var då alldeles ense derom, att det vore i full öfverensstämmelse med folkrätten, att den främmande hären fylde sina oundgängliga behof i det främmande landet genom requisitioner och kontributioner, och alla skiljaktigheter, som vid konferensen uttalades i denna del, bestodo endast i olika meningar angående huru stor betalningsrätt skulle tillkomma de qvitton, som af den främmande härens fältförvaltning lemnades.

När sedermera året derpå ifrågavarande kongressuttalanden blefvo föremål för öfverläggningar inom institutet för folkrätten — en samling af Europas förnämsta auktoriteter på detta område — var också den allmänna uppfattningen der enhällig deruti, att en requisitionsrätt i främmande land ej kunde undvaras, lika litet som den ur folkrättslig synpunkt kunde möta gensägelse.

Då så är förhållandet, ligger i öppen dag att om den försvarande ^{Förslag till lag} hären skulle sakna den befogenhet, som tillkommer fienden, har lag- ^{ang. skyldighet} stiftningen illa sört för landets försvarsförmåga, då krigsfara inträffar: ^{för kommuner och enskilda}

Det är härigenom tydligen ådagalagdt, att den lag, som nu är i ^{att fullgöra} fråga, är af nödvändigheten påkallad, rättvis och billig. För den ^{requisitioner} enskilde personen måste det vara en fördel att, om han, på sätt den före- ^{för krigsbehof.} gående talaren framhöll, får sina kreatur nedslagtade och sitt foder bortfördt och hinder i hans näring sålunda uppstår, han dervid åtminstone får eu förbindelse å ersättningen derför, i afseende å hvilken han kan vara säker att åtminstone, så framt ej hans eget land går under, derför erhålla betalning, än att samma åtgärder med hans egendom vidtagas, men han erhåller ett qvitto af fienden, som för honom innebär ringa eller ingen säkerhet att derför en gång få njuta betalning.

Vid detta förhållande kan väl ingen betvifla, att, då behovet kräver att hans egendom tages i anspråk, det för honom är en fördel, att det sker efter denna lag mot att den tages af fienden.

Vidare har yttrats, att förslaget icke innebär några garantier mot missbruk. Det förefaller mig likväl, som om förslaget innehölle så pass stora garantier, som för handen varande förhållanden kunna medgifva. Den 3 § är så formulerad, att, så vidt ske kan, requisitioner jemnt drabba kommunerna, och det undantag från denna regel, som sista momentet af 3 § innehåller, utvisar uppenbart, att det blott är på sjelfva krigsskådeplatsen, som en jemkning i denna fördelning får ega rum, och mot ett sådant undantag bör väl icke kunna riktas någon anmärkning, då det torde ligga i öppen dag, att sådana förhållanden kunna inträffa, och då behofven måste fyllas och tillgångar dertill finnas, der böra dessa tillgångar också få användas, för att ej en obotlig skada skall åstadkommas.

Hvad redaktionen af 3 § angår, blir tillfälle att derom tala, då vi komma till denna paragraf.

Hvad det af den föregående talaren rekommenderade tillägget till 2 § beträffar, vill jag uttala som min personliga uppfattning i denna fråga, att det alldeles icke var i följd af någon motvilja mot saken, som detta förslag ej samlade flera röster i lagutskottet, utan pluralitetens uppfattning inom utskottet var, att detta tillägg till följd af sakens natur måste vara så obestämdt, att det lemnar föga eller ingen garanti åt den enskilde, och jag kan tillägga, att om det är så, att ett större eller mindre antal af denna kammars ledamöter anser, att detta tillägg innebär någon garanti, och medkammaren omfattar denna åsigt, det icke synes vara någon betänklighet att antaga detsamma. För den saken behöfver hvarken förslaget förkastas eller någon återremiss ega rum. Kammaren kan antaga detta tillägg, när vi komma till 2 §.

Slutligen har den förste talaren äfven i formelt afseende framställt anmärkningar mot 13 §. Men det lär väl i afseende på denna lag, såsom i fråga om vissa andra lagar, ligga i förhållandenas natur, att denna af Konung och Riksdag stiftade lag ej bör innehålla så detaljerade bestämmelser, att icke, sedan lagen blifvit antagen, behof förefinnes af vissa närmare bestämmelser i och för tillämpningen af de föreskrifter, som i lagen innehållas. Dessa kunna ej lämpligen utfärdas af annan än Kongl. Maj:t, då för de åtgärder, som erfordras för lagens

(Forts.)

Förslag till laggenomförande, behöfvas stadganden vexlande efter olika orter, olika ang. skyldighetstider och tillfällen. Det kan icke vara lämpligt, att Konung och Riksdag gemensamt stifta sådana i minutuösa detaljer ingående bestämmelser. Från Riksdagens synpunkt är det öfverflödigt, då detaljbestämmelserna icke i någon punkt få strida mot den af Konung och Riksdag gemensamt stiftade lagen, och deri ligger det för den enskilde nödiga skyddet.

(Forts.)

Och den, som genomläser denna lag, skall icke kunna säga, att alla dammar för godtycket genom antagandet af densamma skulle vara borttrifna. Jag tror tvärtom, att lagen uppställer sådana skrankor, som förhållandena medgifva och som böra vara fullt tillräckliga, så att den enskildes rätt ej trädes för när. På dessa skäl yrkar jag bifall till förslaget.

Herr Casparsson: Med anledning af de aumärkningar, som blifvit framställda mot mitt förra yttrande, vill jag säga, att om friherre Klinckowström vore befälhafvare för svenska armén, eller någon besjälad af hans anda, skulle jag verkligen icke frukta antagandet af denna lag, ty jag tror att den i så fall skulle tolkas på ett mycket humant och hänsynsfullt sätt, men jag sade, att om det vapen, som lagen gifver, fölle i en oförsiktig eller en hänsynslös anförares händer, skulle det lätt kunna inträffa, att dess egg komme att vändas mot landets egna invånare. I anledning af hvad den ärade lagutskottsordföranden nämnde derom, att högsta domstolen skulle förklarar, att dess hörande i frågan skulle vara öfverflödigt, ber jag att få uppläsa slutet af samma yttrande. Högsta domstolens fyra ledamöter säga: »Enär förslagen gå ut på att i vidsträcktare mån och i vissa fall på annat sätt eller under andra vilkor, än 74 § regeringsformen öfverlåtit åt Konungen att ensam bestämma, ålägga de enskilde att fullgöra requisitioner för krigsbehof, samt i grundlag stadgade lagstiftningsformer ej innefatta hinder för Konung och Riksdag gemensamt att derom förordna, synes det underdåniga utlåtandet böra innefatta en anmälan, att högsta domstolen finner förslagets öfverensstämmelse med allmänna lagstiftningsgrunder bero deraf, att förslagen varda antagna af Konungen och Riksdagen gemensamt.» Högsta domstolen har ej haft någon anledning att ingå i pröfning af lagförslagets bestämmelser, utan blott yttrat sig om, huruvida det i allmänhet öfverensstämde med allmänna lagstiftningsgrunder, och detta framgår ännu tydligare af det yttrande, som två ledamöter i högsta domstolen vid samma tillfälle afgåfvat, deri de säga: »Kongl. Maj:ts remiss påkallar ej högsta domstolens yttrande, huru vida eller i hvad mån de föreslagna stadgandena i och för sig äro lämpliga eller.»

Högsta domstolen har därför ej gjort annat än svarat på den till densamma gjorda framställningen, men ej ingått i någon granskning af sjelfva lagförslaget och dess detaljer. Jag har ej bestämdt påstått, att högsta domstolen bort öfver lagen höras, men jag har sagt, att jag vägar »nästan» påstå, att man haft rätt att fordra det. Jag tror lagförslaget skulle vunnit derpå i såväl reelt som formelt hänseende. Visserligen har lagutskottet afslipat de värsta kantigheterna i det kongl. förslaget, men jag tror, att om det fått undergå den pröfning, som 87 § regeringsformen förutsätter, hade det för förslaget varit

bättre. Emellertid fagnar det mig att höra från flera håll, att lagen ^{Förslag till lag ang. skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra requisitioner för krigsbehof.} ej uppfattas så, som skulle man vilja göra requisitionssystemet till det enda eller det hufvudsakligen bestämmande, utan att det blott undantagsvis kan och bör tillämpas. Men då det anförande, från föredragande departementschefen, hvilket åtföljde den kongl. propositionen till 1889 års Riksdag, gaf anledning till antagandet, att dåvarande krigsministern hyste en sådan uppfattning af requisitionssystemet, att det borde kunna användas i ganska stor utsträckning, och då lagförslaget mot detta utsträckta användande ej uppställer något bestämdt hinder, har jag velat deremot framställa mina betänkligheter.

(Forts.)

Herr Crusebjörn: Då denna fråga med hänsyn till möjligheten af en klok krigsföring inom landet är af den största vikt och betydelse, anhåller jag att med anledning af den senaste talarens första yttrande få säga några ord. Af hans anförande framgår, att han ej anser en sådan lag som denna vara af något större behof påkallad, och han ville bevisa detta dermed, att icke vederbörande hade kunnat anskaffa de lagar i detta afseende, som funnes i en del andra länder, och att dessa alltså ej hade sakerna så väl ordnade, som man föreställde sig. Hvad nu först det beträffar, så är ju bekant, att sådana lagar för flera af de stora arméerna åtföljas af åtskilliga reglementariska bestämmelser, hvilka stödja sig på dessa lagar. Om det nu icke varit möjligt att anskaffa dessa författningar och reglementen från åtskilliga länder, såsom Italien, Österrike m. fl., så kan detta visserligen förefalla besynnerligt och man kan tycka sig ega skäl att deröfver göra anmärkningar; men jag kan af egen erfarenhet nämna, att då jag låg i offentligt uppdrag i främmande land i sex månader i ändamål att bland annat skaffa reda på vissa bestämmelser rörande arméförhållandena, särskildt i Österrike, stötte det på synnerligen stora svårigheter. Somliga voro lätta att få, andra åter absolut omöjliga. Med den vana vi hafva att lägga allt i öppen dag, i synnerhet allt som angår vårt arméväsen, finna vi det underligt, att en annan magt skulle kunna vara så jaloux om sina militära institutioner. Förhållandet är emellertid, att i Österrike är det nästan alldeles omöjligt att på hederlig väg komma åt vissa författningar. Man skall ej tro, att de hufvudsakligaste bestämmelserna alltid återfinnas i en lag, som införes i en författningssamling, utan ofta nog återfinnas dessa bestämmelser i särskilda i mer eller mindre grad hemliga reglementen, hvilka ej äro i tryck eller för allmänheten tillgängliga.

Den ärade talaren nämnde äfven om ett land, der man ej alls har några motsvarande bestämmelser, nemligen Ryssland. Men der behöfves visst ej en sådan lagstiftning. Der är man ej i behof af någon lag, hvarefter man har att under krigstid göra sina requisitioner. Der tager man hvad man behöfver utan någon författning, helt ogeneradt.

Hos oss, torde det deremot vara af en ofantlig vikt att få dessa saker på förhand väl ordnade och förberedda. Ty huru laglydig en befälhafvare än är och huru gerna han än skulle vilja ställa sig både grundlagar och andra lagar till efterrättelse, så kommer en befälhafvare under krig lätt nog i det läge, att han framför allt måste se

Förslag till lag till härens behof och nödgas taga hvad som kan fås, om ej andra ang. skyldighet medel finnas; och om ingen lagstiftning finnes, måste en befälhafvare för kommuner och enskilda det oaktadt under vissa förhållanden göra detta, han får riskera hvad att fullgöra som helst. Då måtte det väl vara vida lyckligare och bättre att få requisitioner en lagstiftning, som ordnar förhållandena, och sedan på denna basis för krigsbehof. utarbета och komplettera nödiga reglementen och bestämmelser. Detta angående behovet af en requisitionslag.

(Forts.)

Vidare framhöll talaren, att lagen ej vore till så stor nytta hos oss, enär befolkningsförhållandena ej här stälde sig gynsamma därför, och för den åsigten anförde han en auktoritet från 1860-talet. Nu äro likväl förhållandena ganska olika emot hvad de voro på den tiden, och särskildt när man säger, att för att en armé skall kunna helt och hållet underhållas genom requisitioner, erfordras en så och så stor folkmängd på qvadratmilen, så är detta yttrande ej fullt korrekt. Ty detta är naturligtvis beroende på befolkningens välstånd o. s. v. Men äfven en annan sak gör sig härvid gällande. Han sade nemligen: »hvad har väl en sådan lag för betydelse i Norr- och Vesterbotten, der det blott finnes 300 à 400 invånare på qvadratmilen?»

Det kan så tyckas, men om man närmare betraktar saken, skall man nog finna, att denna lag kan vara till stor nytta äfven der; ty dessa 300 à 400 personer per qvadratmil bo ej jemnt fördelade inom dessa läu. De båda nämnda länen äro, som bekant, i areal mer än en tredjedel af vårt land. Det finnes hundratals qvadratmil, hvarest knappt någon enda person bor. Befolkningen är sammanträngd i ådalarne och utefter kusterna, och der är befolkningens täthet lika stor som på mången förnäm bygd här i mellersta Sverige, och förmögenheten är der äfven så koncentrerad, att på vissa orter, såsom t. ex. i Medelpad, kan man anlita requisitionssystemet i vida större utsträckning än i någon annan provins, der befolkningsstatistiken eljest ställer sig gynsammare.

Vidare yttrade samme talare, att vi ej hade något behof af denna lag i följd af vårt insulära läge och inga långa landgränser, der arméer kunna gå öfver och stora mått och steg vidtagas. Det kan ju så vara. Men om det verkligen — låt vara äfven sjöledes — skulle göras ett allvarligt anfall i hjertat af vårt land, och stora truppmassor behöfva rycka ut, då är en sådan lag af stor nytta, och är talaren derom med mig ense, hvarför är han då så afvogt sinnad emot densamma? Behöfver deremot lagen ej tillämpas, då är den väl ej till skada därför att den finnes. Jag finner sådlunda denna invändning vara utan någon större betydelse.

Emellertid skulle jag beklaga, om kammaren återremitterade detta ärende, ty den återstående tiden är kort, och man kan ej veta, hvilken utgång frågan sedan skulle få. Det blefve måhända ett uppskof, men ett uppskof med en så vigtig lag som denna skulle kunna vara ödesdigert och kunde blifva till stor olycka, hvarför jag skall bedja att på det allvarligaste få afstyrka återremiss.

Hvad beträffar det ifrågasatta tillägget i 4 § mom. 2, har jag ingenting deremot, det finner jag mycket väl kunna intagas i lagen, och det skulle ju under vissa förhållanden kunna vara till någon nytta.

Jag ber att få yrka bifall.

Friherre Klinckowström: Jag ber om ursäkt, om jag vågar upptaga kammarens tid, men det är endast ett par ord jag säga för att besvara den anmärkning, som herr Casparsson framställer i sitt senaste yttrande. Han ansåg, att en våldsam, okunnig eller tyrannisk — jag mins icke uttrycket — befälhafvare skulle kunna missbruka lagen. Ja, hvarje lag kan ju missbrukas af den, som bär sig orätt åt och icke bryr sig om lagens ord och föreskrifter. Man skall väl icke lagstifta för annat än att varna de elake att gå in på orätta vägar, och jag trotsar herr Casparsson att kunna lagstifta så, att hvarken mord, brand eller tjuveri kunna begås. Kunde han det, då vore han värd fulla vigten af sin kropp i guld.

Emellertid måste man erkänna, att för orättfärdige och ogerningsmän finnas ju domstolar och bestraffning, och längre kan aldrig lagen komma, äfven beträffande en befälhafvare i krig, som begår våld mot denna lag och tillåter sig att tillgripa den enskildes egendom utom lagen. Det göra äfven tjuvar och det kan icke hjälpas, men de blifva strängt straffade af vederbörande myndighet.

Jag yrkar fortfarande varmt bifall till lagen.

Herr Blomberg: Jag ämnade yttra mig med anledning af den förste talarens såväl formella som materiella anmärkningar mot de föredragna förslagen, men efter det anförande, som den näst föregående talaren hade, i hvilket han belyste en requisitionslags stora vikt och betydelse i materiellt hänseende, skall jag inskränka mig till att påpeka ohållbarheten af de formella invändningar, som af den förste talaren framställdes. Han sökte nemligen göra gällande, att lagen skulle vara af sådant innehåll, att den borde anses falla inom sådant område, att högsta domstolens yttrande bort infordras. Jag har sett, att denna mening uttalats och förfäktats vid 1889 års riksdag. Enligt min tanke var denna åsigt redan då ohållbar, men om man ock då kunde vara tveksam, så gifver den affattning, som 74 § regeringsformen numera erhållit, ett bestämdt svar på detta spörsmål. Den ställer nemligen denna lag i den kategori af lagar, som i regeringsformen mångenstädes omförmäles och som kan på det sätt karakteriseras, att dess lagar stiftas af Konung och Riksdag gemensamt men i olikhet med de lagar, som uttryckligen föras till regeringsformens 87 §:s område, utan högsta domstolens hörande. Detta är fallet i allmänhet med lagar, som angå skatter och besvär, med hvilka denna lag har mycket slägttycke, liksom ock med kommunallagarne. Jag ber att få fästa uppmärksamheten vid, att i alla de fall, der i regeringsformen hänvisas till lagar, som stiftas af Konung och Riksdag gemensamt efter högsta domstolens hörande, säger grundlagen, att de skola stiftas i enlighet med 87 § regeringsformen, under det att den med afseende å lagar af requisitionslagens natur stadgar, att de skola stiftas »af Konungen och Riksdagen samfäldt». Grundlagen har sålunda själf afgjort denna fråga, då den ställt nu ifrågavarande lagar utom det område, som 87 § afser.

Jag vill blott tillägga, att då här talats om, att genom denna lag skulle skapas tunga bördor, så förmenar jag, att lagens syfte tvärtom är att söka reglera och derigenom lätta de bördor, som alltid

*Förslag till lag
ang. skyldighet
för kommuner
och enskilda
att fullgöra
requisitioner
för krigsbehof.*
(Forts.)

Förslag till lag ang. skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsbehof
(Forts.)

blifva nödvändiga under de förutsättningar, för hvilka lagens bestämmelser äro afsedda. Ty, mine herrar, om krig bryter ut och ingen lag finnes af den beskaffenhet, som den nu föreslagnas, då blir det den oundvikliga följden, att fritt spelrum lemnas för godtycklig behandling. Under det att denna lag föreskrifver bestämda former och mått för fördelningen samt bestämd ersättning, står då allmänheten inför sammå bjudande nödvändighet att bära tillfälliga bördor, men utan att dessa former äro lagstadgade, utan att måtten äro fastställda och utan att ersättningen är bestämd. Det är detta, som är lagens stora förtjenst; det är lagstiftarens skyldighet att söka ordna dessa förhållanden, innan olyckan kommer och med bjudande nödvändighet ålägger utomordentliga bördor utan hvarje stöd af lag.

Jag yrkar bifall.

Herr Casparsson: Den ärade talaren från Vesterbotten torde allt missuppfattat hvad jag sade eller hört orätt, då han uppgaf, att jag skulle hafva yttrat, att det i Ryssland icke skulle finnas några som helst motsvarande lagbestämmelser. Jag yttrade, att det der finnes lag både om hästanskaffning och om inqvartering, men deremot, såvidt jag kunnat utreda, ingen requisitionslag.

Det var detta jag sade.

Grefve Posse: Då jag erkänner, att jag i hufvudsak instämmer i det yttrande, som jag med nöje nyss hört friherre Klinckowström afgifva, anser jag mig hafva principiellt uttalat mig i saken utan att därför behöfva upptaga herrarnes tid; men då jag deremot har åtskilliga önskningsar om rättelser af och tillägg till en del paragrafer i den föreslagna lagen, skall jag, allt efter som den föredrages, bedja att vid hvarje punkt få taga herrarnes tid och öfverseende i anspråk. Jag har visserligen hyst fruktan för, att en i följd deraf törhända föranledd återremiss möjligen skulle kunna förorsaka lagens fall, men då jag hört, att i Andra Kammaren redan åtminstone ett moment blifvit återremitteradt, tror jag, att risken icke är så stor, och därför anhåller jag att få framställa de anmärkningar, ändringar och tillägg, jag för min del anser önskliga.

Jag ber att redan nu få föreslå en ändring i punkten 1 af § 1. På 8:de raden stå orden: »må vara». Jag skulle önska, att dessa ord utbyttes mot ordet »äro», och tager såsom motiv därför stadgandet i § 2 mom. 4, der det heter: »Requisition må icke omfatta annat än hvad som finnes att tillgå hos den, som skall requisitionen utgöra». Det är således der föreskrifvet, att requisitionen icke får gälla annat än hvad som *verkligen finnes* att tillgå.

Det i förevarande punkt nyttjade, omnämnda uttrycket skulle deremot enligt min förmening kunna föranleda att requisition egde rum af något, som efter reqvirentens åsigt kunde eller borde finnas att tillgå, utan att så dock vore förhållandet.

För större tydlighets skull härutinnan beder jag få yrka att de påpekade orden »må vara» måtte utbytas mot ordet »äro».

Herr Annerstedt: Den redaktion, hvaremot den siste talaren ^{Förslag till lag ang. skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsbehof.} vändt sig, är hemtad från 74 § regeringsformen, der det heter, att Konungen eger »att i den ordning, på det sätt och på det vilkor samt med den skyldighet för staten till ersättning, som bestämmas i särskild af Konungen och Riksdagen samfäldt stiftad lag, låta af kommuner eller enskilda utfordra förnödenheter och tjänstbarheter, som må vara att i orten tillgå». Det torde vara lämpligt, att denna lag i 1 § begagnar just de ordalag, som förekomma i grundlagen.

Jag får därför vördsamt yrka, att paragrafen måtte oförändrad af kammaren antagas.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels, af grefve *Posse*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att i mom. 1 förekommande orden »må vara» utbyttes mot ordet *äro*, dels ock att paragrafen skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på paragrafens godkännande i oförändradt skick vara med öfvervägande ja besvarad.

§ 2.

Friherre *Klinckowström*: Det är endast rörande denna paragrafs 4:e moment, som jag, redan då jag första gången yttrade mig om förslaget, begärde att få det tillägg, som finnes i reservanternas förslag. Detta tillägg förekommer på sid 28 i lagutskottets utlåtande. Utskottets förslag lyder sålunda: »Requisition må icke omfatta annat än hvad som finnes att tillgå hos den, som skall requisitionen fullgöra». Reservanterna hafva tillagt: »ej heller sådant, som för dennes behof är oundgängligen nödvändigt». Jag har förut framhållit, och flera talare efter mig hafva äfven ansett, att detta tillägg kan vara både nyttigt och nödvändigt. Jag anser det vara i högsta grad nödvändigt och ber därför, att kammaren godhetsfullt ville bifalla detta tillägg af reservanterna, hvarpå jag vördsamt anhåller om proposition.

Friherre *von Otter*: Nyttan och nödvändigheten af den föreliggande lagen hafva blifvit så klart framhållna af flera föregående talare, att jag icke dermed skall upptaga kammarens tid, men då det säkerligen är ett allmänt önskningsmål, att lagens otydlighet må så mycket som möjligt undanrödjas, anser jag mig på denna grund vid ett par punkter böra fästa uppmärksamheten.

Här i 2 § är det två moment, som enligt min åsigt icke äro så tydliga som önskligt vore. Det första är mom. 1 litt. c. Der har af utskottet till Kongl. Maj:ts förslag fogats ett ord »materiel», hvilket jag för min del tror vara icke rätt väl valdt. För min del skulle jag icke kunna svara, om någon frågade mig: hvad är fartyg med eller utan *materiel*? Här afses tydligen *inventarier*. Om jag går till den gamla sjölagen, begagnas der i stället för »inventarier» ordet »tillhörigheter». Det är den 28 § i gamla sjölagen; den nya har jag icke

Förslag till laghaft ang. skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra requisitioner för krigsbehof. (Forts)

tillfälle att studera. Emellertid tror jag, att detta mom. skulle vinna på om ordet »materiel» utbyttes mot ordet »inventarier». Den andra anmärkningen, jag tillåter mig göra vid denna paragraf, afser 4 mom., som af flere talare förut blifvit berördt, men den anmärkning, jag tillåter mig framställa mot detta moment, afser något annat än hvad dessa herrar omförmålt. Här står, att requisitionen icke må omfatta annat än hvad som finnes att tillgå hos den, som skall requisitionen utgöra: Då frågar jag mig: hvem är det, som skall göra requisitionen? Det är militärmyndigheterna. Hvem skall den ställas till? Ja, enligt § 4 skall den ställas till länsstyrelse, kronofogde, länsman eller någon sådan. Reqvirenten vet icke, hvem det är, som skall utgöra requisitionen. I de flesta fall åtminstone vet han icke, hvem som skall utgöra requisitionen. Det är endast i de fall, der större skyndsamhet erfordras för att icke ändamålet med requisitionen skall förfelas, som den får ställas omedelbart till dem, som skall fullgöra requisitionen. Detta moment afser således endast ett sådant fall, som bör vara undantagsfall; och då reqvirenten i regeln således omöjligen kan veta hvad som finnes att tillgå hos den, som bör utgöra requisitionen, tror jag, att detta moment bör omredigeras. Jag skulle därför vilja föreslå följande ändrade lydelse: »Skyldighet att fullgöra requisitioner skall i hvarje fall vara inskränkt till hvad som finnes att tillgå inom orten, eller, der requisition enligt § 4 mom. 2 ställes omedelbart till den, som skall densamma fullgöra, hos denne».

I 1 §, som nu redan är antagen, står, att det är hvad som finnes i orten att tillgå som är hufvudsaken, och derom stadgas alldeles ingenting i detta 4 mom. Jag tror mig veta, att detta moment är i Andra Kammaren återremitteradt, och därför skall jag för min del tillåta mig yrka, att detta moment äfven här återremitteras. — Jag hör nu, att hela § 2 är återremitterad i Andra Kammaren. Under sådana förhållanden ber jag att få begära återremiss af hela paragrafen.

Herr Casparsson: Jag har endast att göra samma yrkande som den föregående talaren. Då Andra Kammaren återremitterat hela den 2 § i syfte att få den bättre utarbetad, föreställer jag mig, att det vore skäl, att Första Kammaren äfven fattade samma beslut, och jag hemtar stöd därför i de anmärkningar, som af föregående talare blifvit framställda. Jag förenar mig med den nästföregående talaren.

Herr Annerstedt: Hvad den siste ärade talarens anmärkningar beträffa, vet jag icke om uttrycket »materiel» är så svårt att förstå, som han anser. Det är ett ord, som i de kongl. propositionerna angående statsverkets behof användes i åtskilliga sammanställningar. Innan jag gick hit, slog jag händelsevis upp årets kongl. proposition angående statsregleringen, och der fann jag på fjerde hufvudtiteln bland andra följande sammansättningar: utrustningsmateriel och sjukvårdsmateriel, så att det förefaller mig, som om detta ord i riksdagsspråket vore ganska bekant. I förevarande fall synes det betyda hvad som hör till fartyget. Hvad detta allt skall vara förmodar jag den föregående talaren är bättre än någon annan i tillfälle att angifva. Deremot synes det mig vara åtskilligt, som icke kan subsumeras under

det af honom använda ordet *inventarier*. Under sådana förhållanden förefaller det mig, som om mom. c borde förblifva oförändradt.

Hvad anmärkningarna vid mom. 4 angå, förefaller den föreslagna förändringen i afseende på momentets början vara icke utan sin betänklighet. Det är, just med anledning af de anmärkningar, som från många håll rigtats mot denna lag, ganska angeläget, att i lagen tydligt uttalas, att requisition icke får omfatta något annat än hvad som finnes hos den, hos hvilken requisitionen göres, så att den tro ej må uppkomma, att den enskilde skall vara skyldig att genom köp eller på annat sätt anskaffa något som requireras. Det har nemligen under lagens föregående behandling visat sig, att det egentliga motståndet mot denna lag grundats derpå, att, då man läser lagen utan att hafva satt sig in i dess syfte och ändamål, den missuppfattning uppkommit, att staten genom den icke blott skulle kunna taga i besittning det som verkligen finnes, utan att lagen äfven skulle kunna användas till att i kommunerna utskrifva gårdar, så att kommunerna skulle nödgas inköpa, hvad de icke hade sjelfva. Detta är icke lagens mening, men för att det skall tydligen framgå, har 4 mom. i denna paragraf på anhållan af ledamöter i medkammaren fått den lydelse, som förslaget innehåller. Jag tror icke, att det är så farligt med denna olägenhet, som den föregående talaren anförde. Det är gifvet, att om man i requisitionen begär något ofrivilligt misstag, blir det icke värre än att det svaras, att det requirerade icke finnes att tillgå.

En lydelse ungefär i den affattning, som här förekommer har också i allmänhet gifvits åt denna grundsats, då man talar om fiendens rätt att göra requisitioner i ett främmande land. I syfte att förändra början af 4 mom. synes mig därför detta moment icke böra återremitteras.

Hvad det af reservanterna inom utskottet föreslagna tillägget beträffar, förefaller det mig, att, då dess billighet blifvit betonad af flera utaf kammarens ledamöter, och då medkammaren återremitterat paragrafen, efter hvad man sagt mig i syfte att detta tillägg må i paragrafen intagas, man allt för väl kan vara med om ett sådant tillägg. Huru vida 4 mom. skall återremitteras eller ett tillägg till 4 mom. af denna lydelse genast antagas, är enligt min åsigt i sak temligen likgiltigt. Jag vill endast tillägga, att jag yrkar, det momenten 1, 2 och 3 under alla förhållanden måtte antagas oförändrade.

Herr Samzelius: Jag har begärt ordet icke för att yttra mig i sak, utan angående formen för behandlingen af förevarande paragraf. Jag vill meddela, att, efter hvad jag med visshet fått tillkännagifvet från Andra Kammaren, hela 2 § der blifvit återremitterad; och jag har hört, att anledningen dertill hufvudsakligen varit, att man önskat få det tillägg till 4 mom., som här är föreslaget, men att man icke varit fullt nöjd med redaktionen. Om nu detta moment skulle antagas på sätt det här blifvit formuleradt, sasom friherre Klinckowström yrkat, skulle behandlingen i lagutskottet blifva följande: Man skulle der till en början icke kunna upptaga paragrafen till slutlig behandling, utan man skulle anmoda Andra Kammaren att i ämnet fatta beslut. Detta

Förslag till lag ang. skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra requisitioner för krigsbehof. komma att medföra tidsutdrägt. Derför synes mig för framgång af saken, som jag lifligt önskar, vara bäst, att hela § 2 återremitteras.

Herr Nyström, Carl: Med afseende å den omarbetning af denna paragraf, som gifvetvis förestår, torde vara af vigt, att man redan nu fäster något afseende vid det ändringsförslag, som här föreligger. Då friherre von Otter ifrågasätter, att ordet »materiel» skall ersättas af »inventarier», får jag för min del, på grund af erfarenhet om den terminologi, som nu är införd vid jernvägar och andra ställen, förklara, att denna förändring är mindre önskvärd. Ty alldeles klart är, att man afsett att ordet »materiel» skulle innefatta såväl inventarier som förbrukningsartiklar. Men för hvarje dag kommer man mer och mer derhän, att man sätter inventarier för sig och derunder icke inbegriper förbrukningsartiklar, såsom kol, olja och dylikt. Då man nu önskar att i lagen få in ett ord, som innefattar både inventarier och förbrukningsartiklar, är icke skäl att utbyta »materiel» mot ett ord, som innefattar endast endera af dem. Derför synes mig ordet materiel böra bibehållas.

Friherre von Otter: Om mom. 4 fått bibehålla den lydelse, som Kongl. Maj:t gifvit åt detsamma, eller att requisition icke fick omfatta annat än hvad som inom orten finnes att tillgå, skulle jag icke haft någon anmärkning deremot. Men just derför att utskottet har utelemnat detta och vändt frågan direkt på den, som skall fullgöra requisitionen, anser jag, att det vore rättare att använda en sådan redaktion, som jag föreslagit. Ty reqvirenten kan omöjligen veta, hvad som finnes att tillgå hos en person, om hvilken han icke vet, hvem han är. Requisition skall lemnas till Konungens befallningshafvande eller vederbörande inom landtregeringen — hvart den sedermera går vet man icke — och enligt mom. 3 eger ju kommunen sjelf besluta rörande sättet och ordningen för fördelningen af det reqvirerade. Reqvirenten kan följaktligen icke veta, hvad som finnes hos den, som skall fullgöra requisitionen — när han icke känner hvem den person är, som skall utgöra densamma.

Hvad åter detta ord »materiel» beträffar, är det ett uttryck, som är vedertaget. Det är sant. Herr Annerstedt åberopar, att det förekommer på åtskilliga ställen i statsverkspropositionen. Ja, der förekommer ock ordet »fartygsmateriel». Men *fartyg med eller utan materiel* vågar jag påstå är något, som åtminstone icke någon, som är van vid terminologien på sjön, skall kunna säga hvad dermed förstås. — Ville man vakta sig för hvad herr Nyström anförde, kunde man säga »bemanning och inventarier jemte öfriga fartygets tillhörigheter». Jag vill fästa sistnämnde talares uppmärksamhet på, att om kol, utrustningsmaterialier och sådant finnes i lagen särskildt stadgad. Detta är ju varor; men här är icke fråga om varor, utan om sjelfva fartyget med hvad dertill hör. — Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på, att ordet »materiel» enligt sjöspråket innebär en otydlighet.

Herr Reuterswärd: Då för oss är bekant, att äfven Andra Kammaren har oförändrad antagit 1 §, ser jag deri ett godt omen för

hela förslaget framgång. Men skulle vi börja att återremittera all-^{Förslag till lag} för många punkter utan att noggrant bestämma, i hvilken riktning^{ang. skyldighet} förändringarna skulle gå, och helst om vi skulle återremittera 2 § med^{för kommuner} sina många underafdelningar, kunde så många förändringar tillkomma, att vi kanske med ledsnad skulle se, att vi vidtagit en sådan åtgärd.^{och enskilde} Här gäller tvisten egentligen, så vidt jag förstår, icke något annat än^{att fullgöra} det lilla tillägg till mom. 4, som Andra Kammarens reservanter önskat.^{requisitioner} Ordföranden i lagutskottet, som har väl betänkt frågan, har icke gjort^{för krigsbehof.} något motstånd mot att föra in denna lilla förändring; och då så är, skulle jag önska, att kammaren ville antaga paragrafen, för ofrigt oförändrad, med detta tillägg. (Forts.)

Hvad angår det af friherre von Otter omnämnda förhållande, att man begagnar olika benämningar för vissa anskaffningsförhållanden till sjös och till lands, tror jag verkligen, att är det icke för något annat än för det förtydligande, han önskar, som vi skulle återremittera paragrafen, riskera vi för mycket för att göra det. Jag yrkar därför, att alla punkterna i denna paragraf antagas oförändrade, men att till den fjerde göres det tillägg, som Andra Kammarens reservanter föreslagit.

Grefve Posse: Såsom jag nyss, hafvande ordet, nämnde, hade jag tänkt föreslå flera ändringar i föreliggande lagförslag, men då hos mig af flera skäl å nyo väckts den fruktan, jag till en början hyst, för att en möjligen blifvande återremiss skulle kunna föranleda hela lagförslaget fall, får jag härmed, följande den siste ärade talarens uppmaning, förklara mig afstå från de yrkanden om ändringar och tillägg uti föreliggande lagförslag, som jag eljest haft för afsigt att göra.

Herr Casparsson: Det tillägg till paragrafen, som reservanterna från Andra Kammaren gjort, är, såsom en tidning uttryckt sig, af mycket platonisk beskaffenhet. Jag föreställer mig, att, om paragrafen blifver till utskottet återremitterad, densamma skulle kunna få en bättre och mera tillfredsställande redaktion. Då reservanternas yrkande är det enda evangelium, som förefinnes i hela lagen, tror jag det verkligen vara skäl att söka få detta deras yrkande bättre och tydligare formuleradt, hvarför jag ytterligare anhåller om proposition å återremiss.

Herr Wieselgren: Af föregående talare är påpekadt ett praktiskt skäl för återremiss, hvilket skulle ligga deri, att man vunne tid, och att icke den tidsödande procedur skulle behöfva ifrågakomma, som grundlagsenligt måste ega rum, för så vidt kammaren nu skulle fatta beslut. Jag ber dock att få fästa kammarens uppmärksamhet på risken deraf, att, i händelse af en återremiss, så många speciella meningar göra sig gällande, att vi verkligen icke veta, huru vida icke hela lagförslaget skulle komma att stranda på någon af dem. Ty i en fråga som denna ligger, efter hvad jag tror, en stor fara i ett för långt ingående i detaljer. Det är denna fara, som förefaller mig större än den fara, som skulle ligga i litet grand större tidsutdrägt med frågans afgörande. På grund häraf ber jag att få förena mig med dem, som yrkat bifall till paragrafen oförändrad, dock hvad angår 4 mom. med den at Andra Kammarens reservanter föreslagna formuleringen.

Förslag till lag ang. skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra requisitioner för krigsbehof. Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen att, enär särskilda yrkanden blifvit framställda rörande den nu föredragna paragrafens olika moment, lämpligast syntes, att hvarje moment för sig företoges till afgörande, dervid, då återremiss yrkats å paragrafen i sin helhet, propositionen komme att vid hvarje särskildt moment göras på återremiss.

(Forts.)

Härefter gjordes beträffande hvart och ett af momenten 1—3 jemlikt de yrkanden, som i afseenden derå framstälts, propositioner, först derpå att momentet skulle godkännas samt vidare derpå att detsamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades i fråga om hvart och ett af dessa moment den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vidare yttrade herr talmannen, att i afseende på mom. 4 yrkats, dels, af friherre *Klinckowström*, att detta moment skulle erhålla den lydelse, som föreslagits i den af herr *Kardell* m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation, dels ock att momentet skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af ifrågasvarande moment med den af utskottet föreslagna lydelse, samt vidare på bifall till hvardera af sistnämnda båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till friherre *Klinckowströms* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

§§ 3—6.

Godkändes.

§ 7.

Friherre von *Otter*: Jag skall icke göra något yrkande i afseende å denna paragraf. Men jag har ansett mig icke kunna underlåta att fästa uppmärksamheten derpå, att om grunden, efter hvilken — om en jernväg tages i anspråk för krigsändamål — ersättningen skall utgå, finnes icke ett ord nämndt i denna lag. Detta torde bero derpå, att, under det att paragrafen i öfrigt är lika lydande som den var enligt 1889 års förslag, har tillagts hela den del, som handlar om, att jemväl jernväg kan tagas i anspråk för krigsändamål. Enligt 1889 års förslag lyder denna paragraf sålunda: »Militärtransporter betalas efter fastställd taxa eller de särskilda bestämmelser, som kunna för jernvägen vara gällande. Ersättning för i öfrigt begagnad driftmateriel lemnas i förhållande till tiden, hvarunder den blifvit använd, den förlust, som derigenom kunnat för jernvägen uppkomma, samt den skada, materielen lidit.» I denna paragraf var endast fråga om materielen, men i nu föreliggande paragraf får hela jernvägen tagas i anspråk; och, såsom sagdt, finnes icke i hela lagen ett ord om grunden, hvar-efter ersättningen för jernvägens tagande i anspråk skall utgå.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes förevarande paragraf.

§ 8.

Friherre von Otter: Äfven vid denna paragraf måste jag för ett ögonblick taga kammarens uppmärksamhet i anspråk. Stadgandet att för begagnandet af fartyg ersättning skall utgå efter samma grunder som för begagnandet af byggnader är enligt min mening alldeles origtigt. Följden af detta stadgande är, att om fartygen ligga tomma — såsom ju i händelse af krig ofta kommer att ske — kunna de af militärmyndigheterna tagas i anspråk utan någon som helst ersättning. Och finnas de icke tomma, skall ersättningen utgå i förhållande till den för innehafvaren förlorade afkastning eller nytta. Men då fartygen under krig icke kunna underhålla någon fraktfart, kunna de icke bereda någon afkastning eller nytta, och följaktligen kunna de tagas utan någon ersättning, jemväl om de icke äro tomma.

En annan omständighet är, att fartygen, om de tagas för krigsändamål, kunna af fienden skjutas i sank eller gå förlorade på andra sätt. Då skola ju fartygen ersättas efter deras värde. Men huru skall det blifva möjligt att ersätta dem efter deras värde, då någon värdering icke egt rum. Enligt min mening bör med afseende å fartyg gifvas flera detaljerade föreskrifter, och i hvarje fall måste vid öfvertagandet af fartyg för krigsändamål värdering ega rum. Så har hittills förfarits. Vi hafva visserligen icke haft några requisitionslagar, men då t. ex. 1854 en hel mängd fartyg förhyrdes, skedde alltid värdering. Och uppenbart är, att sådan bör ega rum. I detta fall får jag således verkligen yrka på återremiss af mom. 2 och 3.

Herr Annerstedt: Då man läser denna 8 §, bör man hafva i minne, hvad som står i § 1, nämligen att requisition är medgifven till föyllande af »sådana krigsmagtens oundgängliga behof, hvilka icke på annat sätt kunna med tillräcklig skyndsambhet tillgodoses». Deraf följer att jemte fartygs requisition efter 2 § och dess ersättande efter 8 § finnes ett annat sätt, hvarpå krigsmagten skall såsom regel skaffa sig erforderliga fartyg, och det heter *förhyrning*. Det är endast i fall, der omständigheterna äro sådana, att förhyrning icke kan med tillräcklig skyndsambhet ega rum, som rättighet förefinnes att requirera fartyg och använda dem. Det är vid detta tillfälliga användande, såsom t. ex. om några tomma prämar eller båtar behövas för att gå öfver en flod, eller dylikt, som, efter hvad jag förmodar, förslagets upphofsmän ansett, att likställigheten med byggnader är temligen uppenbar. De fall, som den siste talaren åsyftade, förefalla mig vara sådana, att krigsmagtens ledare kunnat förhyra fartyg och genom aftal bestämma den ersättning, som borde ifrågakomma. Det är tydligt, att de bestämmelser, den siste talaren ifrågasätter, och den af honom påyrkade värderingen under vissa förhållanden icke kunna utan alltför stort uppehåll användas.

Det är på dessa skäl jag påyrkar bifall till paragrafen, dock med erkännande, att — om man icke fäste afseende vid en föregående talares varning för att alltför mycket fördjupa sig i detaljer — man mycket väl skulle kunna tänka sig några andra regler än förslagets

Förslag till lag
ang. skyldighet
för kommuner
och enskilde
att fullgöra
requisitioner
för krigsbehof.
(Forts.)

Förslag till lag för ersättandet af begagnande af fartyg. Men slår jag in på en sådan ang. skyldighet väg, tror jag, att bestämmelserna icke blifva så enkla som förslaget, för kommuner utan ganska detaljerade, hvilket i detta fall knappt kan vara lämpligt. och enskilde Men, såsom sagt, man måste antaga, att förhyrandet af fartyg skall att fullgöra blifva regel och requisition af dem undantag. requisitioner blifva regel och requisition af dem undantag. för krigsbehof.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr tal-
mannen, att i afseende på den nu föredragna paragrafen yrkats, dels
att densamma skulle godkännas, dels ock, af friherre *von Otter*, att
paragrafens första moment skulle godkännas men de två öfriga momen-
tenter visas åter till utskottet.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och
förklarades propositionen på godkännande af paragrafen i dess helhet
vara med öfvervägande ja besvarad.

§§ 9 och 10.

Godkändes.

§ 11.

Herr Ölander: Såsom herrarne finna, har jag anmält reservation
mot denna del af utskottets betänkande, nemligen i fråga om samman-
sättningen af den i paragrafen omförmälda kommission. Och i mitt
tycke är stadgandet härom det allra viktigaste i lagen. Det kan ju
icke förnekas, att denna lag gör ett djupt ingrepp i den enskildes
eganderätt, men det är ett ingrepp, som är nödvändigt. Det gäller
fosterlandets väl, och det är således hvarje fosterlandsväns pligt att
göra de uppoffringar, som för ett så stort ändamål äro erforderliga.
Men då således den enskilde för det allmännas och statens väl under-
kastar sig detta tvång och dessa uppoffringar, är det också statens
skyldighet att, så vidt i dess förmåga står, ersätta honom den skada
och förlust, han derigenom lider. Staten har ju också uppfattat denna
sin skyldighet, då i förslaget föreskrifves, att allt hvad som frånges
den enskilde skall honom ersättas till fulla värdet. Men denna före-
skrift är af ringa betydelse, om icke fullständig garanti finnes för att
ersättningsbeloppet kommer att motsvara skadans storlek.

Hela den nu föreslagna lagen är i sjelfva verket att anse såsom
ett slags expropriationslag, enligt hvilken staten af den enskilde ex-
proprierar, hvad staten för det ifrågavarande krigsändamålet behöfver.
Men tager man del af den expropriationslag, som nu i allmänna
fall är gällande, läser de minutiösa föreskrifter, som der förekomma
angående sättet för värderingen af det exproprierade föremålet, före-
skrifter, hvilka lemna de noggrannaste garantier för, att hvarken
staten eller den enskilde genom expropriationen skall blifva lidande,
samt jemför dessa föreskrifter med det sätt för ersättnings bestäm-
mande, som i nu föreliggande lag föreslagits, kan man icke underlåta
att finna, att lagen i denna del lemnar åtskilligt öfrigt att önska.
Att i nu förevarande fall, der så stor skyndsambet är af nöden, an-
vända samma invecklade procedur som vid expropriation i allmänhet,

är naturligtvis icke tänkbart, men att, såsom här föreslås, öfverlemna hela denna viktiga och ömtåliga fråga åt en kommission, bestående af endast tre ledamöter, deraf den som skall betala utser två och den som skall hafva betaladt utser endast en, är nog ett tillvägagående, som icke kan vara alldeles öfverensstämmande med rättvisans och billighetens fordringar. Här föreslås nemligen, att staten genom sina representanter, Konungens befallningshafvande och viss militärmyndighet, skall utse två af kommissionens ledamöter, under det att landstinget utser den tredje. Bestämmelsen att denne tredje äfven skall vara ordförande är alldeles betydelslös och hindrar icke att han kan blifva öfverröstad af de två andra, hvilka således äro de, som ensamma bestämma ersättningen, det vill med andra ord säga: Den betalningskyldige bestämmer sjelf genom sina representanter, hvad han skall betala. Att den andra partens intresse dermed icke är fullt tillgodosedt, bör vara temligen tydligt.

Det finnes många sätt, hvarpå denna kommission kan erhålla en bättre och för ändamålet lämpligare sammansättning. Först och främst synes mig ett antal af tre ledamöter vara för ringa. Enligt min mening bör antalet ledamöter icke understiga fem, deraf två skulle kunna tillsättas, såsom nu är föreslaget, af statens representanter, Konungens befallningshafvande och vederbörande militärmyndighet, samt två af landstinget, hvarefter dessa fyra skulle kunna utse den femte, hvilken i så fall blefve en fullständigt opartisk person. Dock hvarken kan eller vill jag här framställa något bestämdt förslag i berörda afseende, utan anhåller, herr talman, att betänkandet i denna del varder till utskottet återremitteradt.

Herr Annerstedt: Vid ordnande af den nämnd, som skall vidtaga de värderingar, som här äro i fråga, får icke lemnas ur sigte, att den skall operera, när krigsmagten är stäld på krigsfot. Det är därför nödvändigt att så ordna denna myndighet, att den handlar snabbt. Det af utskottets majoritet biträdda förslaget innehåller med afseende härå, att nämnden skall bestå af tre personer. Ju flera personer, som skola ingå i nämnden, ju svårare är det att få dem tillsammans, och dessutom ju kostsamare blir det. Den föreslagna sammansättningen af nämnden synes ock erbjuda tillräckliga garantier. Det förefaller mig nemligen icke vara riktigt att påstå, att den af Konungens befallningshafvande utsedde ledamoten uteslutande skall komma att stå på statens bästa, så uteslutande, att han för ett billigt pris för staten skall förbise den enskildes rätt. Jag tror, att hela vår statsorganisation hvilat på den förutsättning, att embetsmännen förstå att skilja på rätt och orätt och vid embetets utöfning göra det förra. Så t. ex. är det tillåtet att anföra besvär öfver beskattningsnämndens uppskattning af enskildes skattskyldighet hos ett embetsverk och derefter hos Konungen.

Vid jämförelsen med expropriationsnämnden är det dessutom den skilnad, att man icke har rätt att klaga öfver den förras beslut, medan detta förslag innehåller, att, om den enskilde är missnöjd med värderingen, han kan söka ändring och följaktligen har tillfälle att ådagalägga det verkliga värdet af de persedlar han afstått. Vid sådant för-

*Förslag till lag
ang. skyldighet
för kommuner
och enskilde
att fullgöra
requisitioner
för krigsbehof.*
(Forts.)

Förslag till lag ang. skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsbehof. Förhållande synes man berättigad att antaga, att tillräcklig trygghet finnes för att den enskilde utfår sin rätt.

Jag får därför yrka bifall till utskottets förslag.

(Forts.) Herr Rudebeck: Jag skall deremot be att få ansluta mig till den mening, som uttalats af herr Ölander rörande önskvärdheten af en annan sammansättning af nämnden, så att den erbjuder mera trygghet för att dens intresse, som skall erhålla ersättning, blifver bättre tillgodosedt. Jag kan icke föreställa mig, att snabbheten vid sammankallandet af nämnden i afsevärd mån äfventyras genom att nämnden förstärkes med två ledamöter utöfver det antal, förslaget upptager. Om man betänker den ofantliga vikt, detta uppdrag eger, den betydelse frågan har, och den omsorg och noggrannhet, som kräfvades hos kommissionens medlemmar, samt särskildt den kännedom om lokala förhållanden, som är af nöden, synes det mig som ett oafvisligt villkor, att kommissionen sammansättes på ett sätt, som lemna dem, hvilka skola erhålla ersättning, större trygghet, än förslaget innehåller. Om man beaktar, hurusom vid markegångssättningen alla intressen blifva så noga tillgodosedda och hänsyn tagen till alla anspråk, bör detta fordras ännu mer i afseende å dessa nämnder, om hvilka i denna lag är fråga. Särskildt erfordras dervid, att personer från den ort, der betalningen skall erläggas, blifva representerade. Utan att jag tror, att de farhågor, som uttalats af den förste talaren, ega en allmän spridning, anser jag det likväl ej finnas något bättre sätt att bereda trygghet hos dem, som möjligen med oro betrakta denna lag, än att sammansätta kommissionen så, att den medför full säkerhet för dem, som skola lemna prestationerna, att de, så vidt möjligt är, erhålla sin fulla ersättning.

Af dessa skäl anser jag ett större antal medlemmar i kommissionen alldeles nödvändigt och förenar mig i det förslag, som framstälts af herr Ölander i sådant syfte.

Herr Anderson, Albert: För min del tror jag deremot, att antalet ledamöter i kommissionen är tillräckligt; och lagutskottets ordförande har därför gifvit fullt tillfredsställande skäl. Kommissionen är egentligen icke jemförlig med expropriationsnämnd i vanlig mening. Dess beslut kunna öfverklagas hos Kongl. Maj:t. Och kommissionen är äfven bunden af bestämmelserna i 9 § sista momentet, der det stadgas, att pris å arbete eller varor, som upptagas å taxa för krigsskådeplats, icke får understiga motsvarande pris enligt markegångstaxan. Deri finnes tryggheten för den enskilde att erhålla tillräcklig ersättning. Dessutom finnas i gällande landshöfdinginstruktion bestämmelser, som gå derpå ut, att de enskildes skyldigheter med afseende å försvaret och deras rättigheter skola bevakas af Konungens befallningshafvande, som i det fallet gent emot de militära myndigheterna har att tillse de enskildes rätt. Dessa bestämmelser afse visserligen icke direkt detta lagförslag; men i konsekvens med ofvannämnda grundsats är alldeles påtagligt, att i såväl det ena som det andra fallet de enskildes rätt i afseende å försvaret bör bevakas af Konungens befallningshafvande sjelf eller genom ombud. Äfven om det någon gång

skulle inträffa, att kommissionens beslut vore sådant, att den enskilde Förslag till lag ang. skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsbehof. icke finge sin fulla rätt, har han ju utvägen att söka ändring hos Kongl. Maj:t.

Jag föreställer mig, att detta är för den enskilde fullt betryggande, hvarför jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Ölander: Jag vidhåller det yrkande jag framställt, och fastän hvad ordföranden i lagutskottet anført till genmäle å mitt förra yttrande redan blifvit besvaradt af den föregående talaren, ber jag att få ytterligare pointera, att jag icke kan inse, hvarför det skall vara så stor brådska förenad med ersättningsbestämmande. Naturligt är, att skyndsamhet erfordras med att erhålla hvad som requireras, men med bestämmandet af ersättningen härför bör man kunna gå mycket lugnt till väga. Jag tror, såsom jag förut sagt, att, om denna kommission erhöle den sammansättning jag föreslagit, kommissionen skulle erbjuda bättre garanti och större trygghet för dem, som skola verkställa requisitioner, än en kommission, sammansatt på sätt utskottet föreslagit, torde kunna erbjuda. Det obehagliga och förhatliga, som alltid kommer att vara förenadt med requisitioner, blir dock så vidt möjligt förminskadt, då man kan vara förvissad om, att ersättningen blir bestämd till fulla värdet.

(Forts.)

Herr Törneblad: Jag har ansett mig böra meddela, att enligt underrättelse, som just nu ingått, Andra Kammaren bifallit denna paragraf oförändrad, och får jag yrka bifall till densamma.

Herr Ölander: Vid det af den förre talaren uppgifna förhållandet ber jag att få afstå från mitt yrkande om återremiss.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, af herr *Rudebeck*, att paragrafen skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på paragrafens godkännande vara med öfvervägande ja besvarad.

§§ 12—14 samt rubriken.

Godkändes.

Utskottets förslag till lag angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmagtens ställande på krigsfot. Förslag till lag ang. anskaffande af hästar och fordon för krigsbehof.

§ 1.

Herr Casparsson: Då denna lag är alldeles oundgänglig för att vi må kunna mobilisera armén med nödig skyndsamhet, har jag icke något att anmärka mot dess antagande, men det synes mig, som om

Förslag till lag ang. anskaffande af hästar och fordon för krigsbehof. bland de angifna kategorier, som äro befriade från skyldigheten att afstå sina hästar, en blifvit uteglömd, nemligen rusthåll, som göra effektiv rusttjenst. Dessa äro under krigstid skyldiga att, om hästen stupar, ersätta honom inom, såsom jag vill minnas, tre månader. Under sådana förhållanden synes det mig orättvist, att dessa rusthållare icke få åtnjuta samma befrielse, som enligt mom. d) medgifvits dem, hvilka förbundit sig att för truppernas årliga öfningar tillhandahålla hästar samt vid mobilisering öfverlåta dem till kronan. Jag vet icke, om detta beror på förbiseende eller är afsigtligt, men jag vill icke framställa något förslag om tillägg till den föredragna paragrafen, utan har jag endast velat fästa uppmärksamheten derpå, att billighet och rättvisa kräfvat, att antingen rusthållarne fritagas från skyldighet att enligt requisition utlemna sina hästar, eller också att de befrias från skyldigheten att i krigstid ersätta stupade hästar.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, godkändes förevarande paragraf.

§§ 2 och 3.

Godkändes.

§ 4.

Friherre Barnekow: Jag har begärt ordet för att påpeka en sak, som jag anser utgöra en fullständig orättvisa. De nya kommunalförfattningarna veta icke af någon utdebitering annat än efter fyrk, men här får man en alldeles ny beskattning, nemligen för hästegare, och denna beskattning går så till, att en komité tillsättes, som uttager hästar hvar den finner för godt. Det gifves möjligen kommuner, der det finnes blott få hästegare, som hafva hästar lämpliga för detta ändamål; deras hästar kommer man således att taga, visserligen mot ersättning, men alla andra inom kommunen få gå helt och hållet fria. Detta anser jag vara en orättvisa. I stället för de här förekommande orden »inom kommunen uttager» anser jag, att det borde heta »på kommunens bekostnad anskaffar». Skulle anskaffningen härigenom komma att blifva dyrare, så får kommunen i sin helhet härför lemna ersättning. Då den nuvarande lagstiftningen icke känner annan kommunal beskattning än efter fyrk, kan jag icke förstå, hvarför vi vid antagandet af en ny lag skola återgå till en föräldrad och förhatlig grund för beskattning.

Jag har intet yrkande att framställa, men jag har velat yttra dessa ord för att åtminstone någon inom Riksdagen skall visa sig hafva uppmärksammat den orättvisa, man här ärnar införa inom vår lagstiftning.

Herr Annerstedt: Gent emot det uttalande, som gjorts af den senaste talaren, får jag erinra, att enligt den grundtanke, hvarpå den ifrågavarande författningen hvilar, den icke är att uppfatta såsom en beskattningsslag, hvarigenom en ny beskattning införes, utan att den

är närmast jemförlig med den expropriationslag, som tvingar en jord-^{Förslag till lag} egare att afstå en del af sitt område för statens behof. Här är det ang. anskaf- fråga om en lag, som ålägger hästegare att mot ersättning afstå det fande af antal hästar, som erfordras för landets försvar. Skulle i stället vid hästar och fordon för tagas den ändring i lagen, att, såsom den siste talaren förordat, det krigsbehof. antal hästar, som erfordras, fördelas på kommunerna och inköpes för (Forts.) kommunernas medel, då först kunde det blifva tal om en kommunal beskattning. Här är nu emellertid blott fråga om att hästegare skola vara skyldige att för statens behof mot full ersättning afstå en del af sina hästar.

Jag yrkar bifall till paragrafen, sådan den lyder enligt utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den nu föredragna paragrafen.

§§ 5—9 samt rubriken.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens vid föredragning af de särskilda lagförslagen fattade beslut.

Föredrogs å nyo och lades till handlingarna konstitutionsutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda memorial n:o 15, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Upplästes följande dödsattest:

Att godsegaren greve *Johan De la Gardie* afled i Stockholm den 12 april 1895 till följd af dubbelsidig lungkatarr och lunginflammation, intygar

Stockholm den 19 april 1895

G. D. Wilkens,
med. d.r.

Härefter beslöts, att skrifvelse skulle till Konungen affåtas med anmälan om den genom berörda dödsfall uppkomna ledighet inom kammaren, hvarpå ett i sådant afseende uppsatt förslag upplästes och godkändes.

Herr talmannen yttrade derefter, att han finge föreslå, det kammaren ville besluta att vid det sammanträde, som komme att hållas

onsdagen den 24 innevarande april, företaga val af en ledamot i första särskilda utskottet efter greve De la Gardie.

Detta förslag antogs.

Anmäldes och bordlades sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts till Riksdagen gjorda framställningar dels angående godkännande af grunder för blindundervisningens ordnande, dels ock om anslag till förskola för blinda i Vexjö samt till uppförande af en byggnad för förskola för blinda å Tomteboda m. m.

På begäran af greve *Piper* beviljades honom ledighet från riksdagsgörömlen under tre veckor, räknadt från den 21 innevarande månad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 24, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts under åttonde hufvudtitelns anslagsrubrik »domkapitlens expeditioner» gjorda framställning.

Justerades ytterligare tre protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 1,35 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 23 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Wersäll* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående försäljning till aktiebolaget Visby cementfabrik af ett område af Visborgs kungsladugård i Gotlands län.

Denna kongl. proposition blef härefter föredragen och hänvisad till statsutskottet.

Anmälades och bordlades

bankoutskottets utlåtande n:o 10, med anledning af väckta motioner om ändring i § 32 mom. 2 i bankoreglementet i syfte att utsträcka tiden för återbetalning af afbetalningslån; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 36, i anledning af justitieombudsmannens framställning om fullständigande och förtydligande af gällande bestämmelser rörande verkställighet af frihetsstraff; och

n:o 37, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser angående flottled och kungsådra.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 25, till Konungen, angående upphörande af utgående nederlagsafgiftens utgörande.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran, sammansatta stats- och lagutskottets den 20 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 4 äfvensom lagutskottets nämnda dag bordlagda utlåtanden n:is 32—34.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 230, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 22, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande af förslag till lagstiftning i fråga om tvister emellan arbetare och arbetsgifvare, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 231, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 20, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om förändradt och förbättradt pensioneringssätt för sjöfolk och deras hustrur, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 232, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion om upphäfvande af föreskriften om arreststraff i stadgan den 17 september 1861 angående extra judiciel bestraffning för den lägre manliga bevakningspersonalen vid rikets fängelser, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 233, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 21, i anledning af erhållen återremiss å utlåtandet n:o 3, angående väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om omarbetning af resereglementet i syfte att åstadkomma större sparsamhet med statens medel, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst bland utskotts-
betänkandena på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,12 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
